

Beslut

efter kvalitetsgranskning om skolors hantering
av värdegrundsfrågor i undervisningen, med
fokus på kontroversiella frågor

Ferlinskolan i Filipstads kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 § § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ferlinskolan avseende verksamhetens kvalitet inom hantering av värdegrundsfrågor i undervisningen med fokus på kontroversiella frågor. Granskningen är inriktad på ämnena samhällskunskap och biologi i årskurs 8 och 9 men behandlar också skolans övergripande värdegrundsarbete.

Kvalitetsgranskningens syfte är att bedöma hur skolans arbete med kontroversiella frågor främjar att eleverna utvecklar demokratisk kompetens, de värden och förmågor eleverna behöver för att verka som aktiva ansvarstagande medborgare.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området (se bilaga 2). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, kvalitetskriterier uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Ferlinskolan i följande utsträckning:

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi *i flera delar* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen dock att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att i högre utsträckning använda strategier och metoder för att alla elever ska kunna komma till tals, även i frågor som är kontroversiella, samt att lärarna tydligare bemöter kommentarer som är kränkande/strider mot värdegrunden.
- Att ge eleverna möjligheter att, genom arbete med kontroversiella frågor, möta andra åsikter än de egna och öva på perspektivseende.

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Skolinspektionen bedömer att Ferlinskolan i *flera delar* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen dock att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att utveckla ett gemensamt förhållningssätt och samverkan mellan lärarna i arbetet med att hantera frågor i undervisningen som kan vara kontroversiella för eleverna.
- Att möjliggöra kompetensutveckling för lärare i hur kontroversiella frågor kan hanteras i undervisningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-02-01 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:8334) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen i biologi och samhällskunskap i årskurs 8 och 9 behandlar kontroversiella frågor på ett sätt som främjar utveckling av demokratisk kompetens.

I detta ingår att läraren arbetar för ett tillitsfullt klassrumsklimat. Läraren använder olika strategier för att hantera laddade frågor i undervisningen så att alla elever får möta och pröva olika argument. Läraren gör eleverna delaktiga genom att fånga upp vilka frågor som kan vara kontroversiella och viktiga för eleverna. I undervisningen kring laddade frågor ingår att eleverna får granska andras ställningstaganden kritiskt, analysera frågor utifrån flera perspektiv och själva ta ställning. I detta ingår också att undervisningen rymmer språkutvecklande moment.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi i *flera delar* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

Motivering

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat

Aktiviteter som bidrar till ett öppet klassrumsklimat genomförs men kränkande kommentarer bemöts inte alltid tydligt

Granskningen visar att lärarna har strategier och använder övningar i både samhällskunskap och biologi i syfte att främja ett öppet klassrumsklimat, men att lärarna tydligare behöver bemöta kommentarer som är kränkande och som strider mot värdegrunden. Elever uttrycker att samtalsklimatet kan förbättras så att det kan kännas tryggare att yttra sig i helklass. Exempelvis upplever elever att det finnas en homofob norm i klassrummet, som läraren inte markerar emot, vilket enligt eleverna bidrar till att det blir svårt att uttrycka en annan uppfattning. Elever ska ha uttryckt sig homofobiskt, sexistiskt eller rasistiskt utan att lärarna tydligt markerat. Lärarna säger att de är noga med att fånga upp kränkande uttryck då det uppmärksammas och att de värnar om elevernas integritet utifrån skolans värdegrund. Intervjuade lärare påpekar att de inte ser och hör allt, inte får

informationen i ett sammanhang samt att de inte alltid kan förmedla hur ett enskilt ärende hanterats till elever som kan ha berörts. Intervjuad personal hänvisar också till att användandet av nedsättande kommentarer handlar om enstaka fall, medan intervjuade elever beskriver att det uppfattas som en acceptabel norm i skolan när inte lärare markerar tydligt att uttalanden går emot skolans värdegrund. Både lärare och elever uppger att elever i en del klasser kan vara väldigt kategoriska och hårda i sina kommentarer gentemot kamrater.

Lärare i aktuella klasser försöker utveckla möjligheten till diskussion i klasserna med exempelvis gruppstärkande aktiviteter, enklare diskussionsfrågor och möjlighet till skriftlig argumentation. I intervjuer med Skolinspektionen berättar lärarna att de, i de klasser där detta passar, ofta delar upp eleverna i mindre grupper vid diskussioner, för att få fler elever att yttra sig. Lärarna berättar att de även varierar undervisningen så att eleverna kan delta i såväl lärarledda gruppssamtal som större klassrumsdiskussioner, samt att de anpassar samtalsformerna utifrån diskussionsområde. Även eleverna berättar att lärarna fördelar ordet i klassrummet för att uppmuntra alla att yttra sig och att samtalsmetoderna som används främjar att fler ska delta i samtalen. Intervjuade lärare konstaterar dock att tjejerna "försvinner" i vissa grupper och eleverna beskriver att det ibland blir stor skillnad mellan hur seriöst killar och tjejer exempelvis tillåts engagera sig i frågor om jämställdhet.

Det varierar hur och om kontroversiella frågor integreras i undervisningen

Granskningen visar att det finns en variation i hur och om lärare fångar upp signaler från skolan och integrerar laddade frågor i undervisningen. De diskussionsämnen som avhandlas i undervisningen utgår oftast från lärarnas planering, men intervjuade lärare beskriver att de känner eleverna ganska väl och vet vilka värderingar som finns i samhället. I intervjuer med elever framkommer flera exempel på situationer där elever enligt de intervjuade har uttryckt sig homofobiskt, sexistiskt eller rasistiskt som nämnts ovan. Det framgår dock både av intervjuer med elever och med lärare att ett flertal elever önskar problematisera dessa frågor ytterligare inom ramen för undervisningen. Frågorna har diskuterats, exempelvis inom teman som genetik, könsroller och slavhandeln, men bara i begränsad mån och inte kopplat till skolans situation.

Kritiskt tänkande och perspektivseende

Eleverna får sällan granska argument och formulera ståndpunkter

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att utveckla kritiskt tänkande och att belysa frågor ur olika perspektiv. För att ge eleverna möjlighet att kritiskt granska ställningstaganden och pröva olika perspektiv, berättar lärarna att de använder skriftligt material och filmer. Lärarna berättar även att eleverna får träna sig exempelvis genom argumentation utifrån

ett givet perspektiv. Ett exempel är inom ekonomiavsnittet i samhällskunskapen där eleverna fått i uppdrag att utifrån olika ideologier beskriva hur de som finansminister skulle hantera skatterna, samt analysera vilka konsekvenser som det skulle få för olika grupper i samhället. Ett annat exempel är hur olika länder utifrån sin utvecklingsfas kan resonera om energianvändningen. Det framgår dock att denna typ av övningar främst genomförs i andra ämnen och mer sällan i samhällskunskap och biologi. Bilden blir därför delad av om undervisningen hjälper eleverna att utveckla argument och formulera ståndpunkter utifrån olika perspektiv i samhällskunskap och biologi. Några elever beskriver att det i undervisningen i huvudsak finns ett dominerande perspektiv, antingen från läraren eller från dominanta elever och att det är svårt att nyansera detta.

Både elever och lärare beskriver vidare att undervisningen innehåller moment av källkritik i båda ämnena och att eleverna får möjlighet att reflektera såväl skriftligt som muntligt kring tillförlitligheten i källor. Exempelvis har elever och lärare tagit del av rapporteringen från kriget i Ukraina. Av intervjuer med lärare framgår vidare att skolan prioriterat att arbeta språkutvecklande. Bland annat så förklarar lärarna löpande begrepp som ofta kan vara svåra för eleverna att förstå. Lärarna genomför även exempelvis enklare begreppsövningar och högläsning i undervisningen. Intervjuade lärare konstaterar att många elever, både utlandsfödda och de födda i landet, i många fall saknar grundläggande begrepp som behövs för att tillgodogöra sig undervisningen. Av det skälet är det språkutvecklande arbetssättet prioriterat på skolan.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att i högre utsträckning använda strategier och metoder för att alla elever ska kunna komma till tals, även i frågor som är kontroversiella, samt att lärarna tydligare bemöter kommentarer som är kränkande/strider mot värdegrunden.**

Skolans demokratiuppdrag innebär att undervisningen ska främja ett öppet samtalsklimat där olika åsikter kan mötas, prövas och bemötas.¹ För att alla elever ska ges möjlighet att göra aktiva ställningstaganden kring frågor som kan väcka starka känslor och skapa spänningar, behöver samtal föras under trygga och ordnade former.

Granskningen visar att lärarna har strategier som syftar till att flera elever ska komma till tals, samtidigt har skolan utmaningar med att ge eleverna möjlighet att engagera sig i kontroversiella frågor. Intervjuerna visar att det är skillnad i elevers

¹ Förordning (SKOLFS 2010:37). 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet

förutsättningar att uttrycka sina åsikter i klassrummet, framför allt i frågor som är kontroversiella på skolan. Därtill efterfrågar eleverna ett bättre samtalsklimat i undervisningen. Genom att i större utsträckning även ge de elever som inte vill eller vågar yttra sig inför klassen andra möjligheter att komma till tals, exempelvis i strukturerade övningar, skriftligt eller på andra sätt, kan lärare verka för att alla elever i klassrummet ska få utrymme att uttrycka sig. I detta är det av vikt att förutsättningarna för både pojkar och flickor är goda genom att lärare tydligt markerar vid kränkande beteende.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för ett utvecklingsarbete som syftar till att lärarna skapar ett mer tillitsfullt klassrumsklimat på skolan.

- **Att ge eleverna möjligheter att, genom arbete med kontroversiella frågor, möta andra åsikter än de egna och öva på perspektivseende.**

Enligt läroplanen är ett av skolans mål att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Eleverna ska också kunna leva sig in i och förstå andra människors situation. Att kritiskt granska kontroversiella frågor inkluderar färdigheter som att kunna analysera, reflektera, dra slutsatser, värdera och ifrågasätta. För att åstadkomma detta behöver lärare ge eleverna möjligheter att träna sitt kritiska tänkande genom att inse konsekvenserna av olika alternativ.²

Granskningen visar att det finns värdegrundsrelaterade frågor som kan vara kontroversiella på skolan och som lärarna mer systematiskt skulle kunna ta upp i undervisningen. Exempelvis finns det skäl att ytterligare problematisera kring rasism, sexism, jämställdhet och homofobi. Granskningen visar att arbetet med att utveckla elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och att agera ansvarsfullt mot sig själva och andra kan stärkas.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för att lärarna utvecklar arbetet med kritisk granskning och perspektivseende i undervisning med kontroversiella frågor. I detta kan arbetet med kontroversiella frågor i högre grad utgå från vad som är angeläget för eleverna.

² Att undervisa om kontroversiella frågor, Europarådet (2016), Svåra frågor i klassrummet, Forum för levande historia (2020), Förordning (SKOLF 2010:37) 1 Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Här bedöms i vilken utsträckning skolan har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

I detta ingår att skolan har ett aktivt och systematiskt värdegrundsarbete som rymmer laddade och känsliga frågor. Skolledningen har kunskap om kontroversiella frågor på skolan och i omvärlden, vilket inkluderar beredskap för frågor som kan komma att bli aktuella att hantera. Skolledningen har också en god bild av hur lärarna arbetar inom området och vilket behov av stöd som kan finnas. I detta ingår att skolan har ett gemensamt förhållningssätt kring hur laddade frågor bör hanteras i undervisningen. Det ingår också att lärarna har möjlighet till gemensam reflektion kring undervisningen och kollegialt lärande eller annan kompetensutveckling vid behov.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ferlinskolans *i flera delar* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

Motivering

Prioritering på skolövergripande nivå

Kontroversiella frågor fångas delvis upp i skolans övergripande värdegrundsarbete

Granskningen visar att skolan arbetar med värdegrundsfrågor på olika sätt, men att det inte finns ett gemensamt förhållningssätt för hur kontroversiella frågor ska integreras i undervisningen generellt. Det framgår av lärarintervjuerna att det på skolan saknas en diskussion kring hur lärare ska hantera kontroversiella frågor i undervisningen och en beredskap för att avgöra vilka kontroversiella frågor som kan bli viktiga att hantera. Lärarna uppger att de kan stämma av frågor som rör arbetet med kontroversiella frågor främst via ämneslaget, men att någon egentlig styrning från skolledningen om hur arbetet med kontroversiella frågor ska bedrivas inte finns. Många lärare har arbetat länge på skolan och uppger att de är trygga i sin lärarroll, vilket även rektorn bekräftar. Lärarna uppger dock att frågan om att prioritera exempelvis förhållningssätt och kompetensutveckling inom detta område ligger på dem själva. De beskrivningar som elever och lärare lämnar ger också en bild av att hur kontroversiella frågor integreras i undervisningen ser olika ut mellan olika lärare.

Av intervjuer och skriftligt underlag (som skolans *Arbetsplan* och *Plan mot kränkande behandling*) framgår att värdegrundsfrågor exempelvis ingår i skolans

uppstartsdagar och värdegrundsvecka. Innan pandemin fick eleverna delta i flera värdegrundsarbeten. Exempelvis värderingsövningar, föreläsningar, med mera under skolans värdegrundsvecka. Enligt skolledningen ska dessa återupptas, baserat på prioritering som mentorerna gör. Utöver värdegrundsveckan så genomförs trygghetsövningar, framför allt i samband med skolstarten under höstterminen. Uppstartsdagarna genomförs i alla årskurser. Dessutom framkommer att eleverna involveras genom skolans klass- och elevråd samt att skolan årligen genomför en trygghetsenkät med eleverna. Även om bilden går isär mellan elever och personal om hur djupt kontroversiella frågor diskuterats exempelvis på elevrådet, så har trygghets- och trivselsfrågor berörts där. I skolans elevenkät finns frågor om trivsel och delaktighet, vilket ligger till underlag för prioritering av skolans arbete. Exempelvis har resultatet av elevenkäten inneburit att skolan beslutat att utveckla arbetet med kritiskt tänkande och reflektionsförmåga. Detta ska göras genom till exempel en ökad delaktighet och inflytande för eleverna. Vid intervju med skolans lärare framkommer att skolans trygghetsteam är ett väl fungerande bollplank och ett bra stöd när något större inträffar i klassen. Skolans rektor konstaterar även att information om vilka kontroversiella frågor som bör hanteras i undervisningen ska kunna gå via trygghetsteamet.

Vägledning, stöd och gemensam utveckling av undervisningen

Samverkan mellan lärarna behöver stärkas och det finns behov av kompetensutveckling

Granskningen visar att lärarna kan få stöd av kollegor, elevhälsoteamet och skolledning men att det finns behov av kompetensutveckling i arbetet med kontroversiella frågor. Lärarna beskriver att företrädare för elevhälsan utgör en viktig plattform för att stödja lärarna i samband med exempelvis kränkingsärenden och i undervisningen av vissa kontroversiella frågor. Rektorn beskriver att hen utgör ett bollplank för lärarna i arbetet med kontroversiella frågor. Lärarna berättar att de använder gemensamma möten, främst i ämneslaget, till att utbyta erfarenheter och diskutera utmaningar och lärdomar i undervisningen samt hur hanteringen av kontroversiella frågor kan utvecklas.

Lärarna uttrycker dock att det finns ett behov av kompetensutveckling i hanteringen av kontroversiella frågor. Lärarna beskriver som tidigare nämnts att de har möjlighet att prioritera och driva kompetensutveckling själva inom området, men att det då konkurrerar med övriga uppdrag och att tiden är begränsad. Lärarna berättar att de känner sig osäkra på hanteringen av vissa känsliga frågor, som exempelvis diskussionen om övergrepp. Lärare efterlyser därför kompetensutveckling kring dessa områden. Lärarna konstaterar att när det dyker upp en fråga som blir kontroversiell i undervisningen så är det för sent för kompetensutveckling.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att utveckla ett gemensamt förhållningssätt och samverkan mellan lärarna i arbetet med att hantera frågor i undervisningen som kan vara kontroversiella för eleverna.**

Skolans uppdrag är att förmedla kunskaper och värden, och rusta elever för ett aktivt och demokratiskt medborgarskap.³ År 2010 antog Europarådet en stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och mänskliga rättigheter. Avsikten var att stärka skolorna i arbetet med utveckling av elevernas demokratiska kunskaper, värden och förmågor och därmed öka motståndskraften mot extremism och riskbeteende. Vidare behöver skolors arbete med kontroversiella frågor enligt Skolverket omfattas av en tydlig strategi och en medvetenhet för att arbeta främjande, förebyggande och åtgärdande, med tyngdpunkt på det främjande och förebyggande arbete.⁴ Samtidigt är skolans värdegrund samt rektorers och skolledares engagemang avgörande för hur kontroversiella frågor bemöts i skolan. Enligt Europarådet behöver arbetet med frågorna omfattas av en medvetenhet om kontroversiella frågor och en tydlig strategi för hur arbetet ska bedrivas och hanteras. Arbetet kräver att såväl tid och resurser avsätts och kan med fördel ske inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete.⁵

Granskningen visar att Ferlinskolan har en systematik i hur skolan övergripande organiserar och arbetar med värdegrundsfrågor. Dock saknas en beredskap i att avgöra vilka kontroversiella frågor som kan bli viktiga att hantera framöver och framför allt ett skolövergripande och gemensamt förhållningssätt kring hur kontroversiella frågor bör hanteras i undervisningen. Vidare bör det gemensamma arbetet med att utveckla undervisningen i kontroversiella frågor i större utsträckning präglas av en tydlig strategi och medvetenhet.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn utvecklar skolans övergripande värdegrundsarbete så att det inkluderar ett skolövergripande förhållningssätt för att hantera kontroversiella frågor i undervisningen.

- **Att möjliggöra kompetensutveckling för lärare i hur kontroversiella frågor kan hanteras i undervisningen.**

³ 1 kap. 4 §, 10 kap. 2 § skollagen (2010:800), Förordning (SKOLFS 2010:37) 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/kontroversiella-fragor>

⁵ Hantera kontroversiella frågor, ett verktyg för skolans ledning och seniora ledare, Europarådet (2017)

Enligt Europarådet är kompetensutveckling avgörande för hur lärarna och skolorna ska kunna hantera kontroversiella frågor. Det är viktigt att lärare har en god förståelse för varför det är viktigt att undervisa om kontroversiella frågor men också kompetens i särskilda ämnesspecifika frågor för att undervisa om kontroversiella frågor. Kompetensutveckling i kombination med vägledning och stöd på skolan kan också bidra till att lärare känner en minskad oro för att undervisa om kontroversiella frågor och de problem som kan uppstå i undervisningen i samband med att sådana frågor lyfts.⁶

Granskningen visar att lärarna på Ferlinskolan kan få stöd från annan personal på skolan i vissa kontroversiella frågor. Lärarna beskriver att det finns ett kollegialt klimat på skolan och rutiner för personalens ansvar i centrala frågor om exempelvis kränkande behandling. Däremot uttrycker lärarna behov av kompetensutveckling och att lärare vid skolan känner sig osäkra i att hantera vissa kontroversiella frågor.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn skapar förutsättningar för lärare att delta i adekvat kompetensutveckling vid behov, för att på så vis bidra till att utveckla gemensamma och skolövergripande förhållningssätt i hur kontroversiella frågor ska hanteras i undervisningen.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Ulf Pantzare, föredragande utredare, Marita Bergman, utredare och Karin Lindqvist, utredare deltagit.

⁶ Hantera kontroversiella frågor, ett verktyg för skolans ledning och seniora ledare, Europarådet (2017)

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket på Ferlinskolan genomfördes på plats den 29-31 mars 2022 av undervisningsrådet Marita Bergman och utredaren Ulf Pantzare.

Ferlinskolan har 298 elever och är belägen i Filipstads kommun. På Ferlinskolan arbetar totalt 4 behöriga lärare i biologi och 3 obehörig i ämnet, samt totalt 5 behöriga lärare i samhällskunskap och 1 obehörig i ämnet.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från skolan och dels den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning hanteras kontroversiella frågor i undervisningen i samhällskunskap och biologi i årskurs 8-9, så att det främjar utveckling av demokratisk kompetens?

Kvalitetskriterier

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat

Lärarna arbetar aktivt för att främja ett öppet klassrumsklimat, så att pojkar och flickor vill och vågar yttra sig, även i kontroversiella frågor.

Kritisk tänkande och argumentation

Lärarna arbetar medvetet för att uppmuntra och utmana pojkar och flickor att kritiskt granska egna och andras ställningstaganden och grunderna för dem, även i kontroversiella frågor.

Perspektivseende och etiska ställningstaganden

Lärarna arbetar medvetet för att låta pojkar och flickor möta/pröva/analysera olika perspektiv på kontroversiella frågor och göra en bedömning, så att frågorna ges en allsidig belysning och eleverna tränas och utmanas i att se frågorna på flera nya sätt.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning finns stödjande strukturer och andra förutsättningar som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen?

Kvalitetskriterier

Prioritering på skolövergripande nivå

Rektorn har ett strategiskt och aktivt värdegrundsarbete där arbetet med kontroversiella frågor ingår, så att skolan som helhet arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt kring dessa frågor.

Vägledning och stöd

Lärarna ges vägledning, stöd och kompetensutveckling, så att de känner sig trygga och inte undviker olika kontroversiella frågor i undervisningen.

Gemensam utveckling av undervisningen

Lärarna utbyter erfarenheter och reflekterar tillsammans över utmaningar och lärdomar i undervisningen, så att deras didaktiska strategier och metoder gällande hantering av kontroversiella frågor utvecklas.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/skolans-hantering-av-vardegrundsfragor-med-fokus-pa-kontroversiella-fragor/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem, Rektorns ansvar

Kursplaner för ämnena biologi och samhällskunskap i grundskolan (förordning [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Bedömningsområde 2

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 2 kap 10 § skollagen, 2 kap. 34 § skollagen, 4 kap. 3-5 §§ skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem, Rektorns ansvar

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Att i högre utsträckning använda strategier och metoder för att alla elever ska kunna komma till tals, även i frågor som är kontroversiella, samt att lärarna tydligare bemöter kommentarer som är kränkande/strider mot värdegrunden.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Att ge eleverna möjligheter att, genom arbete med kontroversiella frågor, möta andra åsikter än de egna och öva på perspektivseende.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Att utveckla ett gemensamt förhållningssätt och samverkan mellan lärarna i arbetet med att hantera frågor i undervisningen som kan vara kontroversiella för eleverna.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Att möjliggöra kompetensutveckling för lärare i hur kontroversiella frågor kan hanteras i undervisningen.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?